

סימן כח

גילוח בימי בין המצרים לכבוד שבת

או לקראת ראיון עבודה

שאלה: האם מותר להתגלח לכבוד שבת בימי בין-המצרים?
ההולך לראיון עבודה וחשוב לו להיראות מסודר ומגולח כראוי, האם מותר לו להתגלח בימי בין-המצרים?

תשובה:

א. דין תספורת וכיבוס בתשעת הימים

מפני כבוד השבת – מדוע הותר הכיבוס ביום חמישי, ומדוע לא לכבס בערב שבת? רש"י מעמיד את המשנה בשנה שת"ב חל להיות בערב שבת, כלומר ששבת עצמה תחול לאחר ימי האבלות, ולפיכך התירו לכבס בחמישי, שהרי בשישי לא יוכל לכבס בגלל תשעה באב, ולכן יאלץ להיכנס לשבת בבגדים לא מכובסים אף ששבת זו אינה בכלל ימי התענית. [רש"י כתב "לכבס" ולא כתב "לספר" ולקמן נברר האם זהו בדווקא].

אולם התוס' (דף ל' ע"א ד"ה ותרנויהו) חולקים על רש"י ומעמידים את המשנה כשתשעה באב חל להיות ביום ה' והתירו לכבס ולספר ביום ה' מחצות ואילך מפני כבוד השבת, דאין להמתין עד ערב שבת מפני טורח השבת.

לגבי איסור תספורת וכיבוס בשבוע שחל בו תשעה באב כאבלות על חורבן ביהמ"ק נאמר במשנה בתענית (דף כ"ו ע"א): "שבת שחל בתשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת". ע"פ המשנה תספורת וכיבוס מתחיל רק בשבוע שחל בו תשעה באב ולא קודם לכן. על הימים שלפני כן הוזכר רק דין מיעוט בשמחה – משנכנס אב, אך בגמ' משמע שהנפקא מינה בכך היא רק לגבי מי שיש לו דין עם הגויים בימים אלו, שצריך לדחותו, עיי"ש.

ב. כיבוס ותספורת בתשעה באב לכבוד שבת

במשנה הנ"ל נאמר: "בחמישי מותרים

לכבס בלבד מותר – ממשנתנו שבה נאמר "ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת" ומשמע שרק בחמישי מותר אך קודם אסור אף שהכיבוס נעשה שלא ע"מ ללבוש מייד אלא רק בשבת! ועונה הירושלמי: "לתספורת הושבה" – כלומר, היתר המשנה נאמר רק לגבי תספורת, אולם כיבוס ע"מ להניח לא נאסר מעולם.

מכאן משמע, שהירושלמי מעמיד את היתר המשנה לגבי תספורת, בניגוד להכנת האו"ז בירושלמי! אמנם לאו"ז היתה גירסה אחרת בירושלמי – "לתספורת חייש בה", אך לפי גרסתו לא ברור כיצד מתרוץ הירושלמי את קושייתו לגבי היתר כיבוס ע"מ להניח. וכן הקשה הבה"ל (סי' תקנ"א ד"ה וכן לכבוד שבת) ונשאר בצריך עיון גדול. ושם כתב בשם רעק"א שלדעת התוס' (הנ"ל) כיבוס ותספורת – שניהן שווין להקל.

העולה מדברינו, דלרוב הראשונים ההיתר ביום ה' הוא בין לכיבוס ובין לתספורת, ורק ה'הגהות אשרי' אסור במפורש תספורת בשם האו"ז, והאו"ז נתלה בירושלמי, וגרסת הירושלמי שלפנינו הפוכה (וגרסתו נראית כמושבת), ואם כן – נעקר יסוד בניינו וממילא יוצא שאין לחלק בין תספורת לכיבוס.

ג. שיטת רש"י

לגבי היתר תספורת בחמישי

אולם כאמור, רש"י סתם דבריו ופירש את היתר המשנה לגבי כיבוס בלבד. מכך מדייק רעק"א בתוספותיו (על המשנה שם, אות ד): "מותרים לכבס – וכ"ה לשון רש"י. ומדהשמיט לספר, משמע דתספורת

המאירי היתר בחמישי בכיבוס ותספורת, ולא חילק ביניהם.

[את קושיית הב"י על דברי התוס' ניתן לתרוץ, שלדעתם תקנת עזרא שלא לכבס בע"ש (כדי שיהיו פנויים להכנת צרכי השבת וכפי שנפסק בשו"ע או"ח סי' רמ"ב ובמ"ב שם ס"ק ה') חמורה יותר מאיסור הכיבוס בת"ב, ולכן העדיפו להקל בכיבוס בת"ב לאחר חצות על פני הכיבוס בע"ש. והב"י החולק נראה דס"ל דתקנת עזרא היא שלא לכבס ביום ו' לכתחילה, אך מי שהיה מנוע מלכבס כל השבוע מותר לו ביום ו' לכבוד שבת. מ"מ תרוץ זה אינו מיישב את היתר התוס' להסתפר בת"ב. ואולי התוס' לא רצו לחלק בין שתי הגזירות שנגזרו כאחד, וצ"ע].

מאידך, בדברי רש"י מצאנו לכאורה חילוק בין תספורת לכיבוס, ובדבריו פירש את דברי המשנה "ובחמישי מותרים לכבס" – דווקא לעניין כיבוס ולא הזכיר היתר לעניין תספורת, וכן כתב במפורש ב'הגהות אשרי' על הרא"ש (סי' ל"ב): "ולספר אסור אפילו בחמישי", כלומר – ההיתר נאמר רק לגבי כיבוס ולא לגבי תספורת. ב'הגהות אשרי' הביא מקור לדבריו מה'אור זרוע'. ואכן כך כתב האו"ז (בה' ת"ב סי' תי"ד) בשם הירושלמי: "אבל לספר בחמישי אסור כדאמר בירושלמי: ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת ו' הונא בשם רב המנונא אמר לתספורת חייש בה, פירוש: שאסור לספר".

אמנם המעיין בגרסת הירושלמי שלפנינו ייווכח שדבריו הפוכים. הירושלמי מקשה על מ"ד שכיבוס נאסר רק ע"מ ללבוש, אך

אלא דמהבבלי נראה שלא קיבל חילוק זה, שהרי הגמ' העמידה את המשנה לדעת רב נחמן הסובר שכיבוס ע"מ להניח לא נאסר מעולם - "כשאין לו אלא חלוק אחד" ולכן כוונתו היא ללבשו מייד. ואם כן, לפי העמדה זו היתר הכיבוס בחמישי דומה בדיוק לתספורת - שבשניהם יש פגיעה באבלות ת"ב, כי כשם שיהיה מסופר ומגולח בת"ב, כמו כן יהיה לבוש בגדים נאים ומכובסים בת"ב, ואעפ"כ התיירו! ואמנם לאחר מכן הגמ' דוחה את שיטת ר"נ מסיבה אחרת, ולכן ניתן לומר בדוחק שהגמ' לא דקדקה בהעמדה הראשונה מכיוון שבלא"ה דבריו נדחים, אך לשיטת רב ששת, שהלכה כמותו, ניתן להשתמש בסברה זו.

מ"מ גם הירושלמי בוודאי לא קיבלו חילוק זה, שהרי לשיטתו בפירוש נאמר שההיתר לכבוד שבת בחמישי הוא תספורת, למרות שייכנס לת"ב כשהוא מסופר ומגולח.

ד. גילוח לכבוד שבת בימינו

הסבר נוסף בדעת רש"י לחלק בין תספורת לכיבוס ניתן לומר ע"פ המג"א (או"ח סי' תקנ"א ס"ק י"ד; הובא בדברי רעק"א ונו"ב הנ"ל): "דתספורת אסור אפילו לכבוד שבת, ונ"ל הטעם דבלא"ה אין רגילין לספר בכל שבוע". כלומר: מכיוון שאין רגילים להסתפר בכל ע"ש, אין פגיעה גדולה בכבוד השבת מאי-תספורת, משא"כ אדם שאין לו בגד מכובס לכבוד שבת, אם לא נתיר כיבוס ייפגם כבוד השבת. ע"פ תירוצו זה יוצא, שבימינו, שהמציאות

אסור, וכמ"ש ב'הגהות אשרי'. " ואף בנו"ב (תנינא, יו"ד סי' רי"ג) דייק כן מרש"י והוכיח זאת מתירוצו הגמ' (בבלי תענית, כט ע"ב) על משמעות היתר המשנה לדברי רב נחמן הסבור שכל האיסור הוא רק ע"מ ללבוש מיד, וא"כ קשה שהרי קודם לכן הותר לו לכבס ובחמישי בלאו הכי לא ילבשו? - ותירץ דמיירי באדם שאין לו אלא בגד אחד (שאז כיבוסו הוא ע"מ ללבוש מייד) דהותר לו לכבס וללבוש בחמישי מפני כבוד שבת, ומדוע נדחק הבבלי ולא תירץ כירושלמי שההיתר הוא רק לגבי תספורת? מכאן מדייק רעק"א שהבבלי סבור דתספורת לא הותרה אף לכבוד שבת, ורק כיבוס הותר! (ולדבריו מכאן רש"י למד זאת). כמו"כ הביא הנו"ב הוכחה נוספת מהבריתא (שם) בהמשך, הפותחת באיסור כיבוס ותספורת ב'שבוע שחל בו' ומסיימת: "חל להיות בע"ש מותר לכבס בחמישי מפני כבוד השבת", ולא כתבה תספורת, ש"מ דההיתר לכבוד שבת הוא בכיבוס ולא בתספורת! עיי"ש.

מ"מ שיטת רש"י טעונה הסבר: מדוע התירה המשנה כיבוס לכבוד שבת ולא התירה תספורת לכבוד שבת? לכאורה היה אפשר לתרץ, שיש הבדל מהותי בין התספורת לכיבוס: הרי לשיטת רש"י מדובר בכיבוס בגדי שבת בחמישי כשת"ב חל בשישי, ומשום כך באפשרותו להניח את הבגדים המכובסים ולא ללבושם בת"ב עצמו, אך אם נתיר תספורת בחמישי נמצא שבתשעה באב יהיה מסופר ומגולח, וזו פגיעה באבלות שאותה לא רצו חז"ל להתיר.

כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות". כלומר: הרמ"א כותב שהמנהג הורחב יותר מדינא דגמ' ולא רק שבוע שחל בו' נאסר, אלא כל תשעת הימים. בתשעת הימים תמיד תיכלל לפחות שבת אחת. ומה יהיה הדין בע"ש זו, האם יותר לכבס כדין המשנה בשבוע שחל בו? הרמ"א רק התיר ללבוש בגד מכובס אך לא לכבס!

הרמ"א ב'דרכי משה' (שם אות ז') כותב: "כתב הר"ן דמדינא רחיצה שריא, וכן כתב המגיד משנה פ"ה מהלכות תענית דמדינא רחיצה שריא, אפי' בערב ת"ב, א"כ נראה לכבוד שבת היה לנו להתיר מכ"ש דכיבוס דאסור מדינא ואפילו הכי מותר לכבוד שבת אלא שנהגו איסור אפי' ברחיצה וכן הוא במהרי"ל בשבת של חזון מותר לרחוץ ראשו במים צוננים אבל לא בחמין, עיי"ש". כלומר: שורת הדין הייתה צריכה להיות שלא להחמיר ברחיצה בע"ש, שהרי כל איסור רחיצה מקורו במנהג, ולכבוד שבת הרי הותר כיבוס שהוא איסור גמור. רואים שבמשך הדורות (שהתארכה הגלות ותכפו הצרות) המנהג גבר על הדין של המשנה ואף דחה את השבת, וכך הורה הרמ"א לנהוג ורק התיר ללבוש בגדים מכובסים לכבוד שבת! אמנם בהגה בשו"ע ניתן להבין שאף מותר לכבס לכבוד שבת (שכן כמו שהתיר לאישה למילה לכבס כי שווין אהדדי), וכך הבין המ"ב, אך אז נמצא סתירה בין דברי הרמ"א בהגהתו ובין דבריו בד"מ, ולכן מסתבר יותר כדבריו בד"מ, שהרי אף

השתנתה מאז המצאת מכונות הגילוח, ורבים רגילים להתגלח בכל יום, מותר להתגלח לכבוד שבת גם בשבוע שחל בו ת"ב. והמ"ב הביא את תירוץ המג"א להלכה בס"ק ל"ב. וא"כ יוצא שממה נפשך הותר הגילוח לכבוד שבת - דלשיטת התוס' והריטב"א והמאירי מעולם לא חילקו בין כיבוס ותספורת ושניהם הותרו לכבוד שבת. ואת"ל כרש"י וכהגהות אשר"י שהתירו רק כיבוס לכבוד שבת, אך זה בגלל שלא היו רגילים בלא"ה, אך כיו שרגילים - ממילא יותר לכבוד שבת.

ואעפ"כ כיוון שכיום רוב הציבור היר"ש נזהר אף בגילוח לכבוד שבת, והרבה מגדולי הפוסקים לא התירו, נראה שלא מילתא זוטרתא היא וכדברי הנו"ב הנ"ל: "פוק חזי מה עמא דבר". וא"כ צריך לברר מהו המקור לחומרא זו, ומדוע אין בה זילות לכבוד השבת?

לכשנעייין בלוח שנה רב-שנתי, ניווכח שמאז שנקבע הלוח ע"י הלל הזקן תשעה באב לא יכול לחול ביום ו', ודין המשנה לכאורה אינו מעשי. אך אעפ"כ ישנו דין דומה שאפשר לדמותו להנ"ל. השו"ע (או"ח סי' תקנ"א ס"ג) כתב את הדין של המשנה: "שבוע שחל בו ת"ב, אסורים לספר ולכבס אפילו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו לאחר תשעה באב". את הדין של "ובחמישי מותרים" אמנם לא כתב השו"ע, אך הוסיף שם הרמ"א: ואנו נוהגים להחמיר בכל זה מתחילת ר"ח עד אחר התענית, אם לא לצורך מצווה, כגון אשה הלובשת לבנים מותרת לכבס וללבוש לבנים... וכן לכבוד שבת לובשים

מייד בצאת שבת הוא עתיד לחזור לבגדי אבלותו ואין בכך פגיעה בימי האבלות שאחר השבת. משא"כ בתספורת, שאם נתיר לו להסתפר לכבוד שבת יישאר מסופר גם בימי האבלות שלאחריה, ופגיעה כזאת באבלות לא הותרה אפילו באבלות שבפרהסיה.

א"כ יוצא שדיני אבלות על החורבן דומים לדיני אבלות על מת, וזוהי הסיבה שהותר רק ללבוש לשבת בגד נקי ולא לכבס, מפני שהכיבוס נעשה בזמן שחלה אבלות, משא"כ לבישת הבגד – שנעשית בכניסת השבת, ורק ליום השבת.

אם נכונים דברינו, יוצא שכל החילוק (בדעת רש"י ו'הגהות אשר"י) של המג"א הנ"ל בין כיבוס הנעשה מדי יום לתספורת נעשית לפרקים – נאמר רק במציאות שהוזכרה במשנה, שהשבת חלה לאחר האבלות, אבל בשבת כזו שהיא בתוך הימים של האבלות, שם אין חילוק זה שייך. וכיוון שהמנהג כיום בתספורת היא לכל ג' השבועות ממילא ברור שהשבתות כלולים בתוך ימי האבל וחזר דינו לדין אבל בשבעה ושלושים שכבוד שבת לא דוחה את עניין התספורת. ולפ"ז אין היתר אפילו למתגלחים בכל יום להתגלח לכבוד שבת ככאבל.

[על פי חילוק זה נוכל ליישב תמיהה על דברי המ"ב לגבי אבלות י' באב כשחל בע"ש.

באו"ח סי' תקנ"ח כתב השו"ע: "בתשעה באב לעת ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי ומפני כך מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי. הגה: ויש

בשו"ע כתב: "וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן" וזו החיבור שבמילה "וכן" אינה המשך להיתר הכיבוס לצורך שבעה נקיים שהוזכר קודם לכן, שהרי זהו עניין שונה, אלא היא מורה על מכנה משותף – שבשניהם נאמר היתר מיוחד: בשבעה נקיים – לכבס, ולכבוד שבת ללבוש! והמכנה המשותף הוא: כבוד שבת.

לפי"ז אפשר לומר שכשם שרחיצה בתשעת הימים, שאינה אלא מנהג, דוחה לדעת הרמ"א את כבוד השבת, ה"ה תספורת ב'שלושת השבועות'. אלא שעדיין צריך לברר על רחיצה גופא – מדוע לא חששו לכבוד השבת, כפי שחששה המשנה לעניין כיבוס?

ונראה ליישב, שהרמ"א סובר שמכיוון שבמשנה מדובר על ת"ב שחל בע"ש והשבת חלה לאחר סיום ימי האבלות, אין דיני האבלות דוחים אותה, כי השבת אינה בתוך ימי האבל א"כ לא יכול להיות שתיפגע מדיני האבל. אבל בשבתות שחלות בתוך ימי האבלות, אפילו בימים שהאבלות היא רק מנהג, אין חוששים לפגיעה בכבוד השבת, שמאחר שנהגו – דין האבלות כאבלות גמורה. וכשם שפסק השו"ע (ביו"ד סי' ת') ששבת אינה מפסיקה אבלות לעניין רחיצה ותספורת ורק אבלות שבפרהסיה גמורה, כגון לבישת בגד מכובס, הותרה – כך גם אצלנו, לאחר שהורחבו מנהגי האבלות לכל תשעת הימים או לכל שלושת השבועות – גם השבתות בכלל האבלות.

ואע"פ שגם אי-תספורת היא אבלות שבפרהסיה, אי אפשר לכלול אותה בכלל היתר לאבל ללבוש בגד לשבת, שהרי

ההיפך מההבנה המקובלת וז"ל: "במג"א (ס"ק י"ד) – אין רגילין לספר בכל שבוע. נ"ב ואין ניכר האבלות אם יסתפר בכל שבת דבלא"ה אין מסתפרין אלא בע"ש. כנ"ל לפענ"ד". כלומר החת"ס הבין שכיוון שלא היו רגילים להסתפר בכל יום אם נתיר להסתפר גם בשבוע שחל בו ת"ב בע"ש לא תהא ניכרת האבלות כלל, כי בלא"ה לא מסתפרים בכל יום, ודווקא ההיכר שאינו מסתפר בע"ש הוא גופא ההיכר של הלכות אבלות החורבן בעניין התספורת.

אמנם בימינו, מי שרגיל להתגלח בכל יום, כבר ביומיים-שלושה ניכרת אבלותו, וא"כ היה מקום לומר שהגילוח לכבוד שבת לא יפגע בכל דין איסור גילוח, וא"כ היה מקום להתיר לכבוד שבת. אך נראה שאין לסמוך על כך, שהרי אינו דומה הניווול של יומיים לניווול של שבועיים-שלוש, וכל גילוח ביניים פוגע ברצף הדרוש.

כך נראה גם מהמשך דברי החת"ס שם, שדחה היתר גילוח מדין 'תכפוהו אבליו' וז"ל: "ומ"מ נראה לי דגידול שערות הזקן שבזה"ז שהוא ניוול גדול מאד יש לדונו כמי שתכפוהו אבליו לקמן סעיף ט"ו, ואם יצרף לזה שום קולא כגון להכניס ולהוציא התינוק שבמג"א לעיל סק"ג יש להקל שיהיה קצת מריבוי שערותיו". משמע שאף החת"ס שקיבל את החילוק בין גילוח הזקן הנהוג כיום לבין תספורת של ימי המשנה, לא מלאו ליבו להתיר גילוח לכבוד שבת אא"כ יצורף עוד טעם נוסף כגון הכנסת תינוק לברית. אבל בלא"ה לא התיר גילוח לכבוד שבת.

ראיה לכך שאין לחשוש לכבוד השבתות

מחמירין עד חצות היום ולא יותר". האחרונים נחלקו האם תוספת אבלות זו נוהגת גם לגבי איסור כיבוס, תספורת ורחיצה. הבה"ל (ד"ה עד חצות) הביא מחלוקת אחרונים בעניין ומכריע: "ומ"מ קשה להקל בזה שכמה אחרוני זמננו העתיקו דבר זה למעשה", עיי"ש. וכן הכריע במ"ב (שם ס"ק ג') בשם רש"ל ועוד אחרונים, דה"ה שלא לרחוץ במרחץ ולספר ולכבס עד חצות. אמנם כאשר י' באב חל בערב שבת כותב ה'משנה ברורה' שמותר לכבס ולהסתפר ולהתרחץ לכבוד שבת – אפילו לפני חצות היום.

ולכאורה יש להקשות – והרי בסי' תקנ"א ס"ט"ז כתב הרמ"א: ונוהגין שלא לרחוץ אפי' בצונן מר"ח ואילך ואפי' בערב שבת של חזון אסור לרחוץ כי אם ראשו ופניו ידיו ורגליו בצונן ויש מקילין בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת עכ"ל. והמ"ב שם (ס"ק צ"ה) חיזק דבריו. הרי שלגבי איסור רחיצה בע"ש חזון, שגם הוא אינו אלא מנהג, החמיר המ"ב, וא"כ מדוע הקל במנהג איסור הרחיצה בי' באב קודם חצות?

ולדברינו ניחא, דבשבת חזון השבת היא בתוך ימי האבלות וע"כ לא התיר הרמ"א אלא פניו ידיו ורגליו ולא יותר. אבל בשבת שחלה לאחר ימי האבלות (בי"א באב) ואינה בכלל ימי האבלות – כל מנהגי האבלות נדחים מפניה.

ה. הצורך ברצף ארוך של ימים ללא גילוח לפני תשעה באב

והמעייין בהגהות החת"ס על השו"ע (או"ח סי' תקנ"א) ייווכח דהבין במג"א הנ"ל

היה כהכל בו, שלא להסתפר מי"ז בתמוז, עיי"ש. ומביא שם טעם למנהג, דת"ב יכול לחול רק בימים א' ג' וה'. ואם נסתפק בדין הגמ' ולא נסתפר משך יום אחד, או שלשה או חמישה לא יהיה היכר לאָבל ולא יהיה ניוול בדבר. וכתב שלכן אין לבטל את מנהג אבותינו בצפון אפריקה בגלל פסק השו"ע. כלומר כל המנהג להאריך את איסור התספורת היה על מנת להבליט את הניווול וכדברי הכל בו "שלא להסתפר כלל לפני אותה שבת כדי שיכנסו ליום התענית כשהם מנוולים", והרצון להיכנס לת"ב כשהוא מנוול גבר על כבוד השבת. ואף שמדינא דגמ' אין זכר לאיסור תספורת כל בין-המצרים, נראה שמנהג זה קיבלו ישראל על עצמם בעקבות התגברות והתארכות ימי הגלות וצרותיהם, כפי שקיבלו עליהם איסור רחיצה ואיסור אכילת בשר ושתיית יין בשבוע שחל בו ת"ב או כל תשעת הימים. ויש אף הנוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשנות יין כל שלושת השבועות (עיי' שו"ע או"ח סי' תקנ"א ס"ט).

זאת ועוד. אין לך דבר המבליט יותר את עניין אבלות החורבן בימינו מאשר אי-גילוח הזקן למתגלחים בכל יום. ואף אנשים הרחוקים מתורה ומצוות כשרואים יהודי יר"ש שאינו מגולח, מייד תמהים ושואלים מה קרה, וממילא עניין החורבן ותיקונו מתפרסמים בהמון, ולא מילתא זוטרתא היא. ולכן נראה מכל הנ"ל, שהמנהג שלא להתגלח בימי בין-המצרים אף לכבוד שבת מנהג יציב הוא, ופוק חזי מאי עמא דבר, וכדאי הוא בית אלוקינו שנתאבל עליו. וברור הוא שלפי אורך

שבתוך ימי האבלות אנו מוצאים כבר בראשונים. הב"י (או"ח סי' תקנ"א) הביא בשם הכל בו וז"ל: "כתב הכל בו: אין איסור לספר אלא אותה שבת בלבד עד התענית, ולפני אותה שבת מותר. מ"מ מנהג הזקנים שלא להסתפר כלל לפני אותה שבת כדי שיכנסו ליום התענית כשהם מנוולים וגוערין מאד למי שיספר". משמע בפירוש, שהתקנה שלא להתגלח בכל ימי בין-המצרים נועדה כדי ליצור רצף של ימים ללא גילוח שייגרמו להגיע לתשעה באב כשהוא מנוול, ואע"פ שבתוך אותם ימים ישנן שבתות! ואמנם בשו"ע לא פסק את הכל בו אבל מרן החבי"ב (ר' חיים בנבנשתי) כתב: "לעניין תספורת נוהגין להחמיר מי"ז בתמוז (ס' המפה וב"ח בשם מנהגים). ומנהג א"א ז"ל היה שלא להסתפר בשבת חזון. וכן נהגתי אחריו כמה שנים. ומקצת שנים ואילך נהגתי שלא להסתפר מי"ז בתמוז. וכמו"כ ב'בן איש חי' (דברים שנה א' אות י"ב) כתב וז"ל: "תספורת מדינא בשבוע שחל בו ת"ב אחד ראשו ואחד כל שער שבו, ויש נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז וכו' מיהו לענין תספורת ראוי להורות לעם כמנהג הזקנים שכתב הכל בו שלא להתספר כלל לפני אותה כדי שיכנס ליום התענית כשהוא מנוול, ופה עירנו אין אנחנו גוערים ביד המקילים בזה בחזקה". ועיי' בספר 'דברי שלום ואמת' (מנהגי יהדות מרוקו לרב שלמה טולידאנו; ח"א עמ' 103) דהביא בשם שו"ת 'מים חיים' (לרבי יוסף משאש; ח"ב סי' קל"ה) ובשם שו"ת 'שמשי ומגן' (לרבי שלום משאש; ח"ג או"ח סוף סי' נ"ד) שהמנהג המקורי

סולוביצ'יק, עמ' קצ"א).
ג. בשעת הדחק, כאשר הגילוח הכרחי מאוד (כגון לפני ראיון לשם התקבלות למקום עבודה וכדו'), אפשר לסמוך על הפוסקים שהתירו להתגלח לכבוד שבת, ולכן יגלח זקנו לפני השבת, אך לא קודם לכן (ורק עד ר"ח אב, כנזכר לעיל בסעיף ב').
ואם ראיון העבודה מתקיים ביום ד' או ה', שההיתר לכבוד שבת לא יעזור בכה"ג, וחושש שאם לא יתגלח לא יתקבל לעבודה – אפשר לסמוך על האג"מ (או"ח ח"ד סי' ק"כ) שהתיר וכתב שבמקום הפסד לא נהגו. אך בשבוע שחל בו ת"ב, שאסור להסתפר בו מדינא דגמ' – אין להתיר.

הגלות כן התרבו האיסורים והמנהגים לזכר החורבן, כדי שזכרונו יחדור עמוק לתודעתנו ולא ימוש עד בוא משיח צדקנו בגאולתנו השלמה בב"א.

ו. סיכום

א. הנוהגים איסור תספורת מי"ז בתמוז עד ת"ב, וכן הנוהגים איסור תספורת מר"ח אב עד ת"ב – ראוי לכתחילה שלא לא יתגלחו אפילו בע"ש לכבוד שבת. ואין לחשוש לפגיעה בכבוד השבת שתיגרם בכך.
ב. יש מתירים להתגלח בע"ש לכבוד שבת בימי בין-המצרים, אך הרבה מהפוסקים חלקו על זה. ואף המתירים לא התירו אלא עד ר"ח אב (עיין 'נפש הרב' בשם הגרי"ד